

Lugnet

Carl Heideken

När Hammarby sjö tömdes i Saltsjön genom den nysprängda leden vid Danviksklippan 1925 och öppnade en ny förbindelse mellan havet och Mälaren, sjönk vattnet fem meter. Den långsluttande östra stranden blev därigenom flera hundra meter bredare och ökades ytterligare på med sprängsten och fyllnadsmassa. Där, på den nybildade marken, ligger Lugnet, ett annorlunda industriområde som sedan slutet av 40-talet brett ut sig mellan Sickla kanal och Värmdövägen.

Efter flera år av osäkerhet, korta kontrakt, exploateringsförslag med bostäder, park m m, har kommunen under 1981 beslutat att området tills vidare får ha kvar sin karaktär av småindustriområde och tecknar nu tioårskontrakt med hyresgästerna.

Konflikterna har varit många och segslitna. Konfrontationerna mellan myndigheter och företagare har ofta tagit sig uttryck i hätska uttalanden som på senare tid citerats i massmedia. Samhället tillämpar sina normer och kräver en förbättring av arbetsmiljön, företagarna kräver att samhället först tillgodoser de elementäraste behoven av kommunal service som vatten och avlopp.

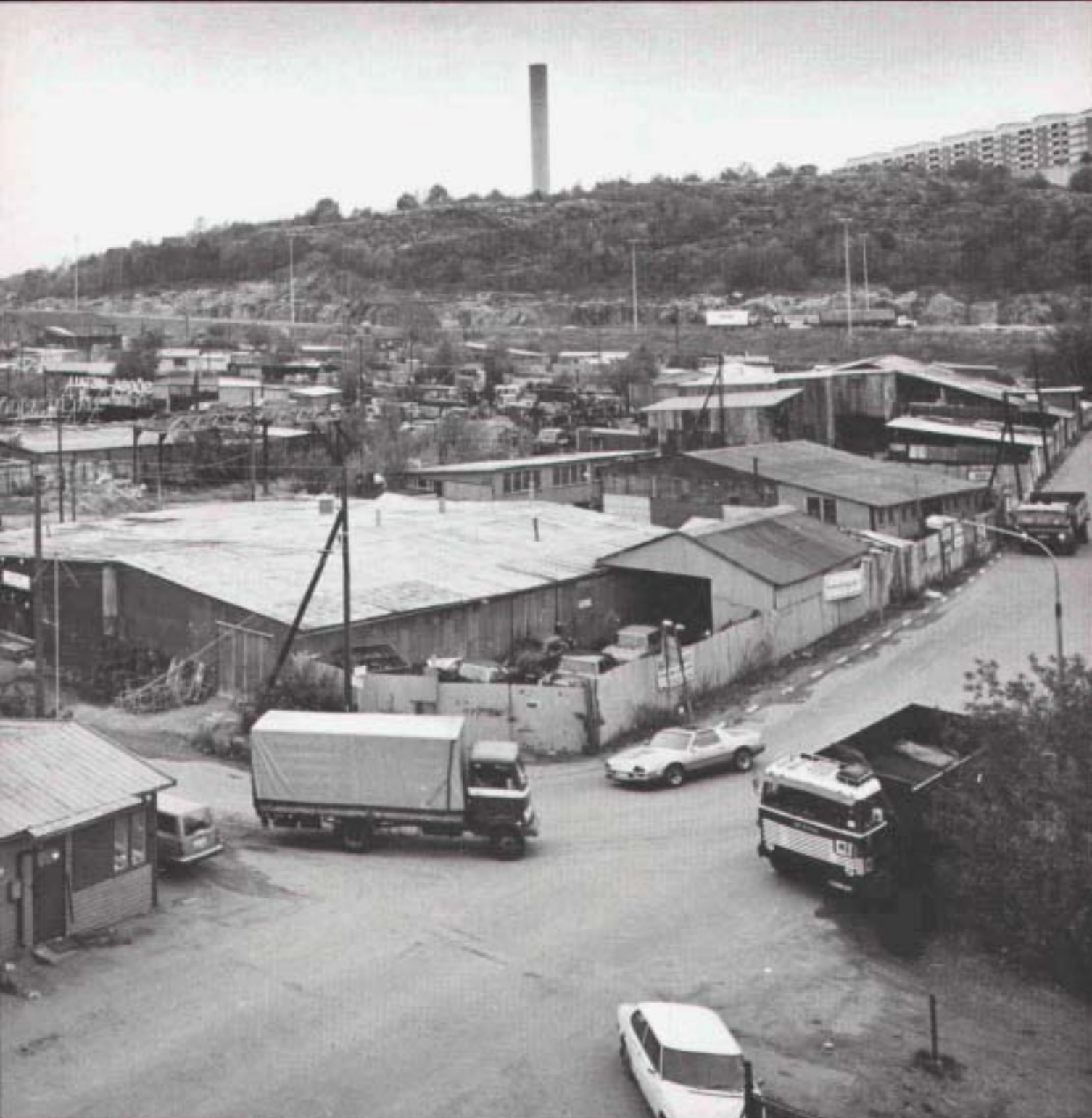
Att Lugnet överlevt trots strider och konflikter verkar mer bero på svårigheterna att lösa motsättningarna än på en vilja att bevara området från samhällets sida. Viljan har de enskilda småföretagarna stått för.

Lugnet står alltså kvar och lever i viss mån upp till sitt namn. Ett märkbart lugn härskar över den lite rotiga miljön med backar och prång, låga plank och plåtskjul. Här ryms småverkstäder men även större anläggningar som betong- och asfaltverk. Närheten till vatten och växtlighet, det centrala men avskilda läget med Söders silhuett över Hammarbykajen på andra sidan leden, ger en egen stämning åt området. När jag gått omkring här och samlat material till den utställning som stadsmuseet producerat under hösten, har jag inte kunnat undgå att påverkas av just lugnet som sprider sig i Lugnet. Jag får också intrycket att här råder andra lagar, här gäller andra värden, här är livet lite annorlunda, lite spännande. Här lever och arbetar människor på andra villkor än utanför, är lite mer utsatta, men samtidigt friare. Och jag tror att jag delar den känslan med de flesta av Lugnets kunder och besökare. Kanske kommer de hit för att det är roligt att det existerar en levande motbild till det övriga inrutade samhället. De mera förnuftsmässiga skälen till besöken är förstås närheten till staden och de låga priserna. Kanske har man ett egentligt ärende som att köpa eller sälja och ett annat inte lika tydligt, som att träffa folk eller bara titta sig omkring lite. I det avseendet har Lugnet mycket gemensamt med torget eller den gamla lanthandeln.

På ett hundratal bilverkstäder och verkstadsindu-

I folkmun heter det ibland att Lugnet är en fristad för svartjobbare, skattesmitare och andra skojare. Kanske skulle den korrugerade plåten i Lugnets fasader kunna ses som en skrattspegel vänd mot den övriga, väletablerade affärs- och industrivärlden – avslöjande moraliska skavanker i betydligt större skala.

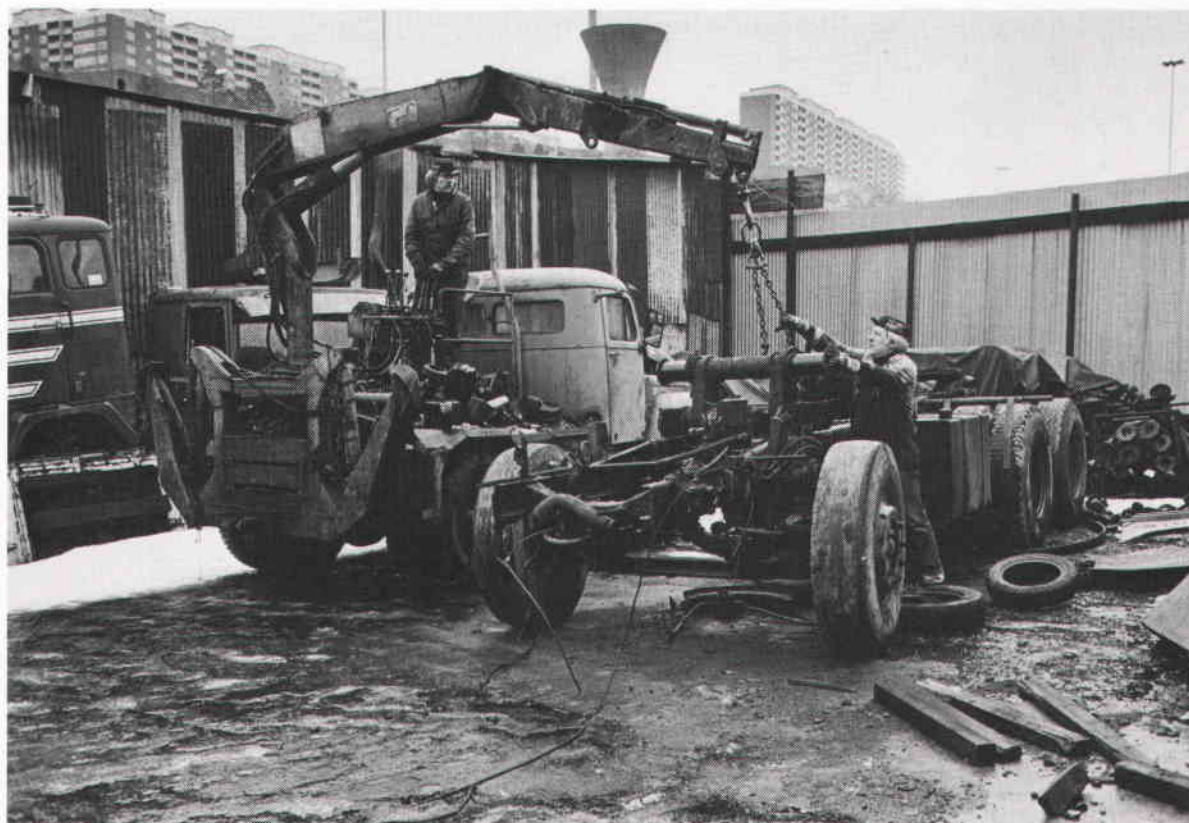

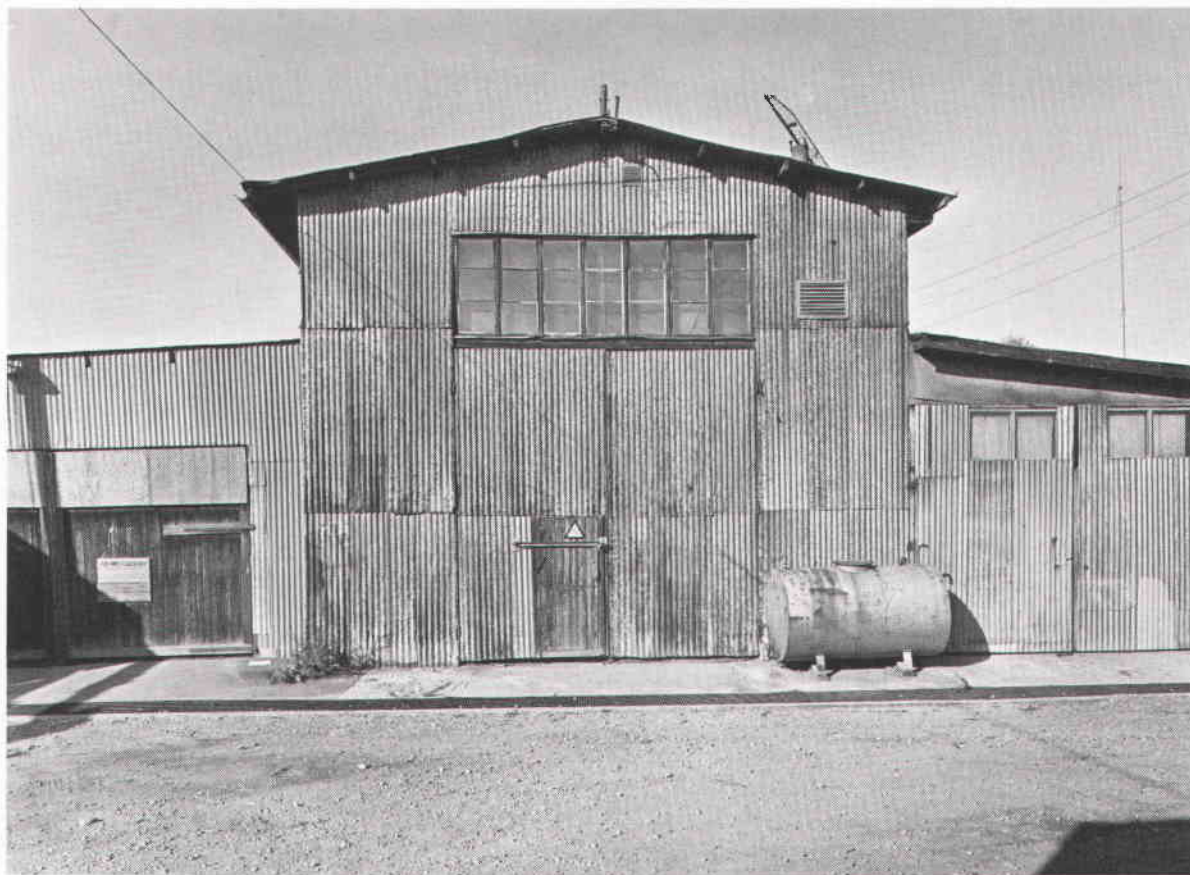
strier, åkerier och ställningsupplag, smedjor, bygghus och skrothandlare arbetar omkring sexhundra man. Några av verksamheterna, som betongtillverkningen, sophantering och asfaltverket både syns, hörs och luktar. Men skrattmåsar, som håller till vid de grundsatta pråmarna på udden bortom båtklubben lyckas alltid överrösta bullret, värre blir det inte. En enstaka näktergal har också hörts men vad uven säger när han tar en rätta är det inte många som vet. Han sitter ibland på en telefonstolpe

på väg till eller från sitt näste i den närbelägna och öde Stora Sickla herrgård.

Det luktar inte heller värre än att ekbackens grönska slår igenom eller också fläktar det från vassviken, eller kanske blommor häggen. Däremot är dammet som ryker omkring från en del av verksamheterna ett problem som frestar på grannsamman. Men den är ganska tålig eftersom grannen ofta har något användbart. En tomt eller en järnbit, en snöplog eller några billiga däck.

Återanvändning. En oanvändbar lastbil innehåller användbara reservdelar.

Klassisk arkitektur i industrialismens glamourlösaste material.

Många har varit här länge, tio-femton år, några var med redan vid starten i slutet av fyrtiotalet, vilket gör att kontaktnätet har vävts tätt och stabilt under åren. Kontakterna gäller mest affärer. Man köper material och tjänster av varandra och håller reda på vem som går i konkurs. Många företagare är nykomlingar vilket har att göra med områdets funktion av startområde. Jämsides med de sedan länge etablerade firmornas existens, sker en hög omsättning av tomter och lokaler. Vill någon öppna eget

går det alltid att hyra in sig på Lugnet för en billig penning, satsa lite kapital och försöka. Går affärerna bra kanske man flyttar vidare till större och bättre lokaler, blir det KK (konkurs) behöver inte förluster bli så stora. I det avseendet fyller Lugnet en av sina allra viktigaste uppgifter, nämligen att ge människor som inte har tillgång till stora kapital en möjlighet att starta eget.

Betecknande för den sammantagna verksamheten i Lugnet är dels att den använder sig av en enkel

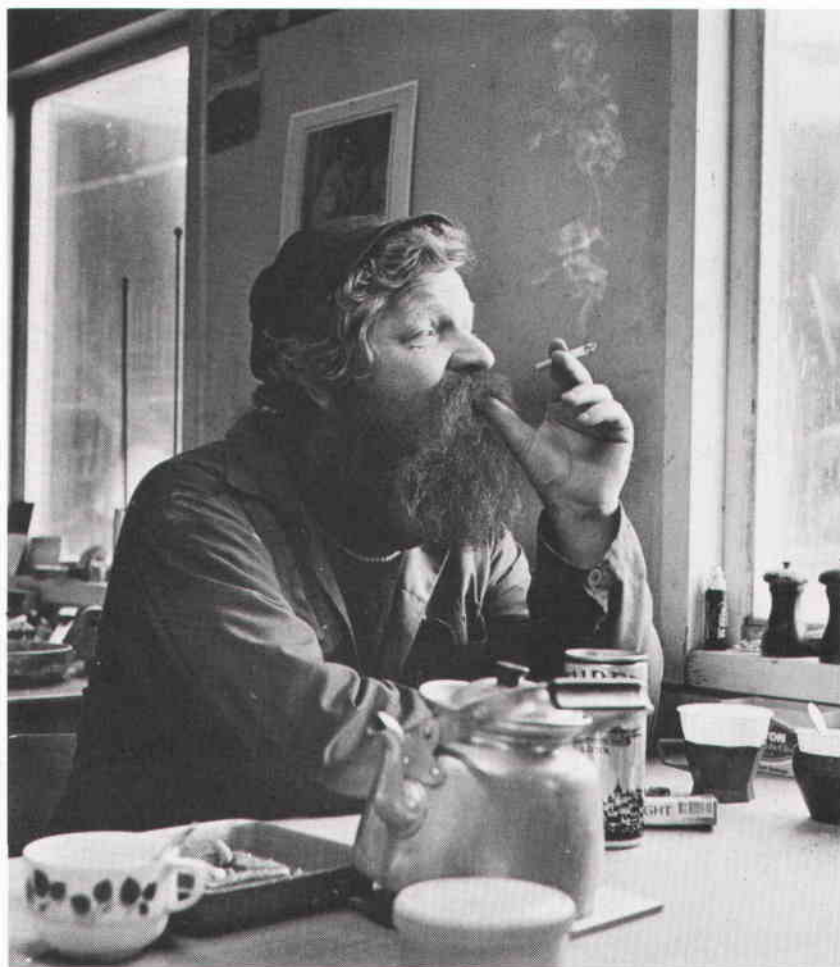

Det är inte säkert att snön som ryker in på verkstads-golvet är det första en nybliven företagare skulle göra något åt när han flyttar in i en av Lugnets primitiva lokaler. Men friheten att själv bestämma vad man vill investera i förutsätter ändå längre kontrakt och ett visst mått av trygghet beträffande områdets framtid.

teknologi i direkt kombination med mänsklig erfarenhet och kunskap, dels att den kretsar kring återanvändning och tillvaratagande. Därmed finns det en beredskap hos människorna i Lugnet att klara ett samhälle som inte lagt alla funktioner på data. Många är medvetna om värdet av den kunskapen.

I och med de längre kontrakten investerar nu

"Ungdomen har inte fått känna någon tillfredsställelse av att kämpa till sig en grej. Allt är välordnat. Det står dom väl upp i halsen. Det fattas nånting. Drivfjädern är borta. Jag kan inte lösa problemet. Pensionen är ordnad och man kan köpa alla möjliga prylar och sitta där. Men det fattas nåt i alla fall. Människan måste ha nåt att tro på eller i alla fall nåt att jobba för. För min del blir jag tillfredsställd när jag ser vad jag kan åstadkomma här. Man kan tycka att min fritid är tråkig. Men när jag kan gå hit och tycka det är roligt – då har jag ett mål, ett problem att lösa."

många av företagarna i förbättringar av sina lokaler, bla ansluter man till det vatten som dras fram. Det är efterlängtade standardhöjningar som gör livet drägligare och framför allt inte dyrare än att man kan stanna kvar. Och det vill de allra flesta. Lugnet är ett ställe där man trivs. Det är ett ställe där många människor satsat en stor del av sig själva

och där de kunnat bestämma över sin verksamhet. En frihet som de fått kämpa för, lika mycket mot monopol och storföretag som mot centralbyråkrati. Den enskilda människan behöver både ett fysiskt och mentalt utrymme för att förverkliga sina idéer. Lugnet symboliserar för mig på sitt konkreta sätt båda dessa fundamentala mänskliga behov.

Att sortera och skapa ordning i sitt material är en av de väsentligaste förutsättningarna för en skrothandlares verksamhet. En ordning som av en utomstående kan tolkas som rena kaos.

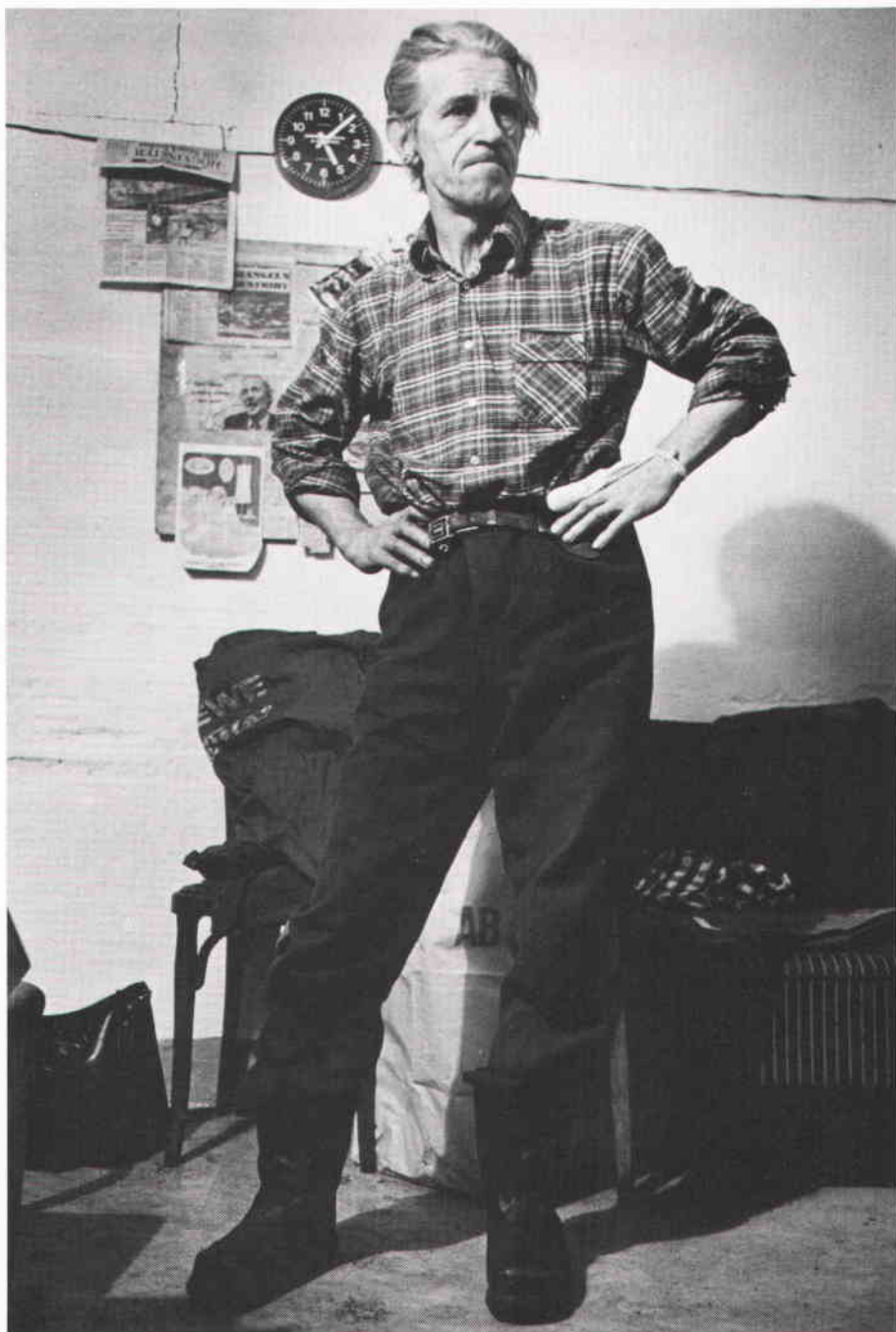
Arbetets innehåll och värde i livet har stor betydelse för många av människorna i Lugnet. Att renovera bilgeneratorer för återanvändning istället för att kasta dem och importera nya, är lika viktigt för individens välbefinnande som för landets ekonomi på lång sikt, menar Aulis Saarinen.

Samåkarcykel av lugnetmodell. – Kreativitet och lekfullhet i en miljö som stimulerar fantasin är några av Lugnets kvaliteter, som här tar sig uttryck i ett mekaniserat transportmedel för två.

Lisa Saarinen, en av Lugnets få kvinnliga företagare.

Viljan att sköta sig själv och att ta ansvar för sitt eget arbete leder ibland till konflikter med samhällets myndighetspersoner. Skyddsföreskrifter och hälsovårdsnormer tillämpade på en liten arbetsplats där arbetsgivaren själv utför arbetet kan lätt uppfattas som krångel och förmynderi.

Staden bjuder också på öppna landskap. Utsikt från Lugnet över Hammarbyleden.

Åke Hedbom, bilden till vänster, och Bengt Johnsson härintill har varit kompanjoner i trettio år. I Lugnet har de hållit till sedan 1955. De vill sköta sitt jobb och vara ifred. Jobbet i det här fallet är en av dessa nödvändiga sysslor, som gör att livet i staden fungerar. Nämligen att laga sopbilar. Det fordrar att man kan bulta och slå och det fordrar grannar som inte är för finkänsliga i näsan. Det är inte rättorna heller, som gärna kalasar på ett kvarglömt potatisskal. Till sällskap har de melodiradion som ofta står på efter arbetets slut.

